

EU:n digi- ja datasääntely kuntasektorille - tiivistelmä

Koonti velvoitteista

11/2025

Sisällys

Tiivistelmä säädöksistä

Avoimen datan direktiivi

Datanhallinta-asetus

Datasäädös

Yhteinen digitaalinen palveluväylä -asetus

eIDAS-asetus

Yhteentoimiva Eurooppa -säädös

Tekoälysäädös

Tiivistelmä säädöksistä

Avoimen datan direktiivi
Open Data Directive (ODD)

Avoimen datan direktiivin tavoitteena on yhtenäistää ja selkeyttää julkisen sektorin hallussa olevan datan uudelleenkäytön ehtoja ja käytäntöjä sekä edistää datan saatavuutta uudelleenkäyttöä varten.

Datanhallinta-asetus
Data Governance Act (DGA)

Datanhallinta-asetuksella pyritään edistämään julkisen sektorin elinten hallussa olevan muun kuin avoimena datana annettavissa olevan datan uudelleenkäyttöä. Lisäksi asetuksessa säännellään datan välityspalveluja sekä data-altruismia.

Datasäädös
Data Act (DA)

Datasäädös tarkoittaa, kuka voi luoda datasta arvoa ja millä edellytyksillä. Tarkoituksena on varmistaa datan arvon oikeudenmukaisempi jakautuminen. Keskiössä on sääntely käyttäjän mahdollisuudesta hyödyntää verkkoon liitettyjen tuotteiden (IoT-laite) ja niihin liittyvien palveluiden käytöstä tuotettua dataa.

eIDAS-asetus
European Digital Identity Regulation (eIDAS)

eIDAS-asetuksella on tarkoitus helpottaa rajat ylittävää sähköistä asiointia ja varmistaa luotettavien identiteettiratkaisujen saatavuus EU:ssa. Jäsenvaltioiden velvollisuutena on tarjota eurooppalaisen digitaalisen identiteetin lompakko, jolla käyttäjä voi tunnistautua, osoittaa tietoja ja tehdä allekirjoituksia.

Yhteinen digitaalinen palveluväylä -asetus
Single Digital Gateway Regulation (SDG)

Yhteinen digitaalinen palveluväylä -asetuksella pyritään mahdollistamaan helppo ja keskitetty pääsy tietoon erilaisista hallinnollisista menettelyistä ja palveluista sekä digitaalinen asiointi. Tavoitteena on edistää sisämarkkinaoikeuksien toteutumista, kuten henkilöiden ja palvelujen vapaata liikkuvuutta.

Yhteentoimiva Eurooppa -säädös
Interoperable Europe Act (IEA)

Yhteentoimiva Eurooppa -säädöksen tavoitteena on edistää Euroopan laajuisten digitaalisten julkisten palveluiden yhteentoimivuutta ja rajat ylittävää tiedonvaihtoa erilaisin yhteentoimivuutta edistävin menettelyin.

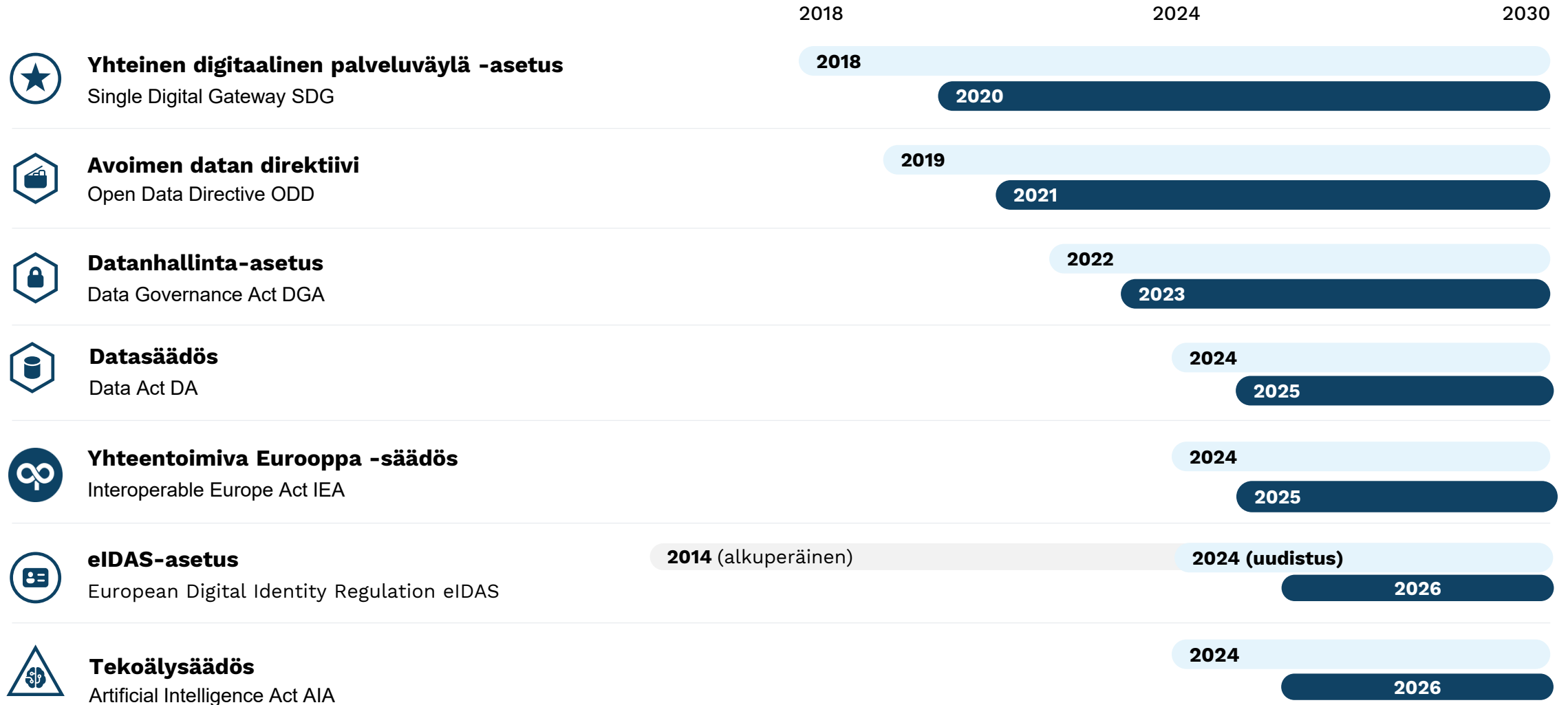

Tekoälysäädös
Artificial Intelligence Act (AIA)

Tekoälysäädös perustuu tekoälyjärjestelmien riskiperusteiseen luokitteluun. Tarkoituksena on lisätä luottamusta tekoälypohjaisiin ratkaisuihin ja varmistaa, että EU:ssa käytettävät tekoälyjärjestelmät ovat vaatimusten mukaisia.

Soveltamisaikataulu

○ voimaantulo ● sovelletaan pääosin

Avoimen datan direktiivi

Direktiivi (EU) 2019/1024 avoimesta datasta ja julkisen sektorin hallussa olevien tietojen uudelleenkäytöstä (uudellenlaadittu)

Avoimen datan direktiivi

Suhteessa aikaisemmin voimassa olleeseen sääntelyyn avoimen datan direktiivin on arvioitu lisäävän kuntien lakisääteisiä tehtäviä ja velvoitteita vain vähäisessä määrin.

Avoimen datan direktiivillä on kuitenkin vaikutuksia kuntiin siltä osin, kun:

1. Kunta tuottaa ja ylläpitää arvokkaita tietoaineistoja (koskee rakennetun ympäristön toimialaa). Tällaiset tietoaineistot on asetettava saataville maksutta, koneellisesti luettavissa olevassa muodossa ohjelmointirajapintojen kautta ja tarvittaessa useana kerralla ladattavana tiedostona - kuitenkin turvallisuus huomioiden! (Kunnat voivat täyttää sääntelyn avoimen tiedon vaatimukset esimerkiksi Ryhti-järjestelmän avulla.)
2. Kunta tuottaa ja ylläpitää tiheästi päivittyvää tietoa, jolloin tiedon on oltava saatavilla heti sen keräämisen jälkeen teknisen rajapinnan kautta ja tarvittaessa myös useana kerralla ladattavana tiedostona, ellei näiden edellytysten noudattaminen aiheuta kohtuutonta vaivaa taloudellisista tai teknisistä syistä. Direktiivi ei kuitenkaan tuo uusia velvoitteita tämän suhteen, sillä esimerkiksi liikenne- ja paikkatietoihin sovelletaan jo aikaisemmin voimassa ollutta ITS -ja INSPIRE-sääntelyä.
3. Kunnan määräysvallassa on yrityksiä, joilla on asiakirjoja, joihin laki eräiden yleishyödyllisiä palveluita tuottavien yritysten tietojen uudelleenkäytöstä soveltuu. Tällaisen yrityksen, joka sallii hallussaan olevan yleishyödyllisen palvelun tuottamiseen liittyvän asiakirjan uudelleenkäytön tai jonka on sallittava hallussaan olevan asiakirjan tällainen käyttö esimerkiksi lainsäädännön nojalla, on noudatettava lain säännöksiä asiakirjan käytön ehdoista ja asiakirjan antamisen tavoista sekä tietojen antamisesta perittävistä maksuista. Uudelleenkäyttöön velvoittavaa sääntelyä ei kuitenkaan kansallisia täytäntöönpanolakeja valmistellessa ole tunnistettu.

Datanhallinta-asetus

Asetus (EU) 2022/868 eurooppalaisen datan hallinnoinnista ja asetuksen (EU) 2018/1724 muuttamisesta

Datanhallinta-asetus

Kun kunta haluaa asettaa dataa uudelleenkäytettäväksi, tulee kunnan tunnistaa, minkä lainsäädännön soveltamisalaan kunnan hallussa oleva data kuuluu.

Jos kyse on datanhallinta-asetuksen soveltamisalaan kuuluvasta suojatusta datasta, tulee kunnan:

1. Asettaa käyttöehdot
2. Huomioida datan tarvittava suojaus (esim. anonymisointi)
3. Jakaa tietoa metadatatista keskitetyn tietopisteen kautta (suojattudata.fi)
 - I. mitä dataa tarjotaan saataville
 - II. millä ehdoin data on saatavilla (esim. käyttötarkoituusrajoitukset, hinnoittelu, yms.)
 - III. miten käyttö lupaa pyydetään

Kunta voi myös:

5. Periä kohtuullisen kulukorvauksen
6. Asetuksen myötä pyytää dataa itselleen uudelleenkäyttöön suoraan dataa hallussa pitävältä taholta tai data-altruistisilta organisaatioilta

Datasäädös

Asetus (EU) 2023/2854 datan oikeudenmukaista saatavuutta ja käyttöä koskevista yhdenmukaisista säännöistä ja asetuksen (EU) 2017/2394 ja direktiivin (EU) 2020/1828 muuttamisesta

Datasäädös

Datasäädös rakentuu erilaisten roolien ympärille. Rooleja ovat datan haltija, käyttäjä ja datan vastaanottaja. Verkkoon liitettyjen tuotteiden (IoT-laite) ja niihin liittyvien palveluiden dataan pääsyä, käyttöä ja jakamista koskevat velvoitteet ja oikeudet riippuvat siitä, missä roolissa kunta toimii.

Velvoitteet ja mahdollisuudet datan haltijana:

1. Suunnitella ja valmistaa IoT-laitteet ja tarjota niihin liittyvät palvelut siten, että niiden käytön tuloksena tuotettu data on oletusarvoisesti helposti, turvallisesti ja tarvittaessa suoraan käyttäjän saatavilla sekä jaettavissa eteenpäin kolmansille osapuolille.
2. Datan asettaminen saataville unionissa oikeudenmukaisin, kohtuullisin ja syrjimättömin ehdoin ja avoimesti.

Velvoitteet ja mahdollisuudet käyttäjänä:

1. Oikeus saada maksutta pääsy ja käyttöoikeus omistamansa, vuokraamansa tai liisaamansa IoT-laitteen tai siihen liittyvän palvelun käytön tuloksena tuotettuun dataan (pl. pien- ja mikroyritysten tuottama data).
2. Oikeus jakaa data valitsemilleen kolmansille osapuolille eteenpäin.
3. Velvoite kunnioittaa teollis- ja tekijänoikeuksia sekä datan haltijan kanssa sovitun mukaisesti säilyttää liikesalaisuuksina pidettävän datan luottamuksellisuus.
4. Jos kyse on henkilötiedoista, velvoite tunnistaa ennen henkilötietojen käsittelyn aloittamista käsittelylle yleisen tietosuoja-asetuksen mukainen oikeusperuste.

Datasäädös

Velvoitteet ja mahdollisuudet dataa vastaanottavana kolmantena osapuolena:

1. Mahdollisuus saada dataa suoraan käyttäjältä tai käyttäjän pyynnöstä datan haltijalta.
2. Velvoite käyttää vastaanotettua dataa vain käyttäjän kanssa sovittuihin tarkoituksiin. Velvoite olla jakamatta dataa muun kolmannen osapuolen kanssa (ellei erikseen käyttäjän kanssa sovittu).
3. Velvoite poistaa data, kun sitä ei enää tarvita sovittuun tarkoitukseen, ellei toisin ole sovittu muiden kuin henkilötietojen osalta.
4. Velvoite suorittaa maksu datan haltijalle, jos se määrittää korvauksen kustannuksista, joka aiheutuu suoran pääsyn tarjoamisesta käyttäjän verkkoon IoT-laitteen tuottamaan dataan.
5. Jos kyse on henkilötiedoista, velvoite tunnistaa ennen henkilötietojen käsittelyn aloittamista käsittelylle yleisen tietosuoja-asetuksen mukainen oikeusperuste.

Datasäädös

Datasäädöksen keskiössä ovat erilaiset verkkoon liitetyt tuotteet ja niihin liittyvät palvelut sekä niiden käytön tuloksena tuotettua dataa koskevat oikeudet ja velvoitteet. Datasäädös on kuitenkin soveltamisalaltaan laaja. Edellä mainittujen velvoitteiden ja mahdollisuuksien lisäksi datasäädös voi vaikuttaa kuntiin myös seuraavasti:

1. Mahdollisuus saada poikkeuksellisissa tilanteissa pyynnöstä pääsy ja käyttöoikeus yksityisen yrityksen hallussa olevaan dataan tietyin erikseen kuvatuin ehdoin.
2. Mahdollisuus helpommin vaihtaa pilvipalveluntarjoajaa ja käyttää useampaa pilvipalvelua rinnakkain.

Yhteinen digitaalinen palveluväylä -asetus

Asetus (EU) 2018/1724 tietoja, menettelyjä sekä neuvonta- ja ongelmanratkaisupalveluja saataville tarjoavan yhteisen digitaalisen palveluväylän perustamisesta

Yhteinen digitaalinen palveluväylä - asetus

Kunnan tulee

1. Tuottaa asetuksen liitteen II mukaisten elinkeinotoimintaan liittyvien lupien, ilmoitusten ja rekisteröintien tiedot Suomi.fi-palvelutietovarantoon suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi. Lisäksi kunnan tulee huomioida, että hallinnon yhteisistä sähköisen asioinnin tukipalveluista annettu laki velvoittaa kuntia tarjoamaan myös muita sen tuottamia tai järjestämismvastuulla olevia palveluita koskevat julkiset tiedot palvelutietovarantoon saataville.
2. Varmistaa, että asetuksen liitteessä II kuvatut kunnan menettelyt mahdollistavat sähköisen asioinnin rajat ylittävästi.
3. Selvittää, hakeeko kunta tällä hetkellä yrityslupien taustalla suomalaisista yrityksistä tietoa viranomaisrekisteristä, kuten kaupparekisteristä. Jos tietoja haetaan, tulee rajat ylittävän vastaavat hakea OOTS-järjestelmän avulla toisen jäsenmaan viranomaisrekisteristä.

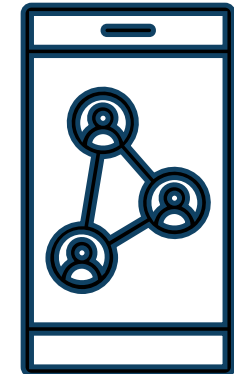
Käytännössä kyse on kunnissa yritysluvista.

Digitalisoitavat yritysluvat kunnissa

Yrityslupa
Elintarvikehuoneiston hyväksyminen laitokseksi
Purkamislupa
Rakennuslupa ja toimenpidelupa
Sivutuotelaitoksen rekisteröinti
Suunnittelutarveratkaisu ja poikkeamispäätös
Toiminnan rekisteröinti ympäristönsuojelun tietojärjestelmään
Ympäristölupa
Ilmoitus melusta ja tärinästä
Ilmoitus talousveden toimittamisesta tai käytöstä vedenjakoalueilla
Katujen ja viheralueiden käyttöluvut
Leirintäalueilmoitus
Maa-aineslupa ja ilmoitus
Maastoliikennelain mukainen lupa
Maisematyölupa
Nikotiinivalmisteiden vähittäismyyntilupa
Vesiliikennelain mukainen lupa
Ympäristönsuojelulain mukainen ilmoitus koeluonteisesta toiminnasta
Ympäristönsuojelulain mukainen yleinen ilmoitus

Listaus perustuu
Palvelutietovarannon kuntien
yrityslupien pohjakuvauksiin, eikä
se ole tyhjentävä vaan ainoastaan
suuntaa antava.

eIDAS-asetus

Asetus (EU) 1183/2024 asetuksen (EU) 910/2014 muuttamisesta eurooppalaisen digitaalisen identiteetin kehityksen vahvistamisen osalta

Kuntien velvoitteet

1. Hyväksyä EUDI-lompakko yhtenä sähköisen tunnistautumisen välineenä, kun edellytetään vahvaa tunnistautumista

HUOM! toteutuu Suomi.fi-tunnistuksen kautta.

Lompakkoa on mahdollista hyödyntää myös laajemmin, jolloin:

1. EUDI-lompakkoa hyödyntävät asiointipalvelut tulee rekisteröidä. Velvoite koskee sekä sähköistä että käyntiasiointia.
2. Kunnat voivat käyttää EUDI-lompakkoa esimerkiksi erilaisten sähköisten attribuuttitodistusten (käyttäjää kuvaavat vahvistetut tiedot) tarjoamiseen ja vastaanottamiseen sekä kuntalaisten sähköisten allekirjoitusten hyväksymiseen.
3. Vastaavasti kuin luonnollisen henkilön EUDI-lompakkoa, myös ”organisaatiolompakkoa” voidaan jatkossa hyödyntää esimerkiksi sähköiseen tunnistamiseen ja sähköisten attribuuttitodistusten vastaanottamiseen ja osoittamiseen.

Yhteentoimiva Eurooppa - säädös

Asetus (EU) 2024/903 toimenpiteistä julkisen sektorin yhteentoimivuuden korkean tason saavuttamiseksi unionissa

Yhteentoimiva Eurooppa -säädös

Asetus ei itsessään sääntelee tiedonvaihtoa tai velvoita tarjoamaan rajat ylittäviä palveluita.

Seuraavat velvoitteet on kuitenkin hyvä huomioida:

1. Avoimen lähdekoodin yhteentoimivuusratkaisujen jakaminen tietyin ehdoin. Velvoite voidaan täyttää myös julkaisemalla ratkaisu komission ylläpitämään Yhteentoimiva Eurooppa -portaaliin.
2. Yhteentoimivuusarvioinnin toteutus ja raportointi, jos paikallishallinnon viranomaisen omalla päätöksellä toteuttaa digitaalisia palveluja rajan yli.
3. Yhteentoimivuuteen liittyvään koulutukseen osallistumisen mahdollistaminen henkilöstölle, jolla on strategista tai operatiivista vastuuta Euroopan laajuisista digitaalisista palveluista.

Tekoälysäädös

Asetus (EU) 2024/1689 tekoälyä koskevista yhdenmukaistetuista säännöistä

Tekoälysäädös

Jos kunnassa tunnustetaan tehtävä tai palvelu, jossa tekoälyä halutaan hyödyntää, tulee tunnistaa tekoälyjärjestelmän riskiluokitus, järjestelmän käyttötapa sekä olla tietoinen oman roolin velvollisuuksista.

- Suurin osa velvoitteista koskee suuririskisten tekoälyjärjestelmien tarjoajia, kun tekoälyjärjestelmää käytetään laajemmin kuin mm. suppeaan menettelylliseen tehtävään.
- Jotta asetuksen velvoitteita voidaan noudattaa, jo hankintaa suunnitellessa on ymmärrettävä, millaista tekoälyjärjestelmää ollaan hankkimassa ja mihin käyttötarkoitukseen.

Viranomaistoimintaan jo nykyisellään kohdistuvat osin päällekkäiset vaatimukset voivat vähentää asetuksesta aiheutuvia vaikutuksia kunnille.

- Kansallinen olemassa oleva lainsäädäntö (esim. hyvän hallinnon periaatteet, yhdenvertaisuusvaatimukset ja tietosuojasäätely) estää jo viranomaistoiminnassa monet haitallisimmat tekoälyn käyttömuodot sekä asettaa reunaehdot tekoälyn käytölle.

Tarjoajia koskevia velvoitteita

- Varmistettava, että tekoälyjärjestelmä on asetuksen suuririskisiä tekoälyjärjestelmiä koskevien vaatimusten mukainen. Vaatimukset koskevat
 - Vaatimustenmukaisuutta
 - Riskinhallintajärjestelmää
 - Dataa ja datanhallintaa
 - Teknistä dokumentaatiota
 - Tietojen säilyttämistä
 - Avoimuutta ja tietojen antamista käyttöönottajille
 - Ihmisen suorittamaa valvontaa
 - Tarkkuutta, vakautta ja kyberturvallisuutta
- Otettava käyttöön laadunhallintajärjestelmä
- Säilytettävä tietty tekninen dokumentaatio ja automaattisesti tuotetut lokitiedot
- Valittava vaatimuksenmukaisuuden arviointimenettely ennen tekoälyjärjestelmän markkinoille saattamista tai käyttöönottoa
- Laadittava EU-vaatimustenmukaisuusvakuutus
- Kiinnitettävä suuririskiseen järjestelmään CE-merkintä ja varmistettava, että suuririskinen järjestelmä täyttää saavutettavuusdirektiivin ja esteettömyysdirektiivin mukaiset esteettömyysvaatimukset
- Rekisteröitävä itsensä ja järjestelmänsä EU:n tietokantaan
- Perustettava ja dokumentoitava seurantajärjestelmä
- Tehtävä yhteistyötä kansallisen toimivaltaisen viranomaisen kanssa.

Käyttöönottajia koskevia velvoitteita

- Suuririskisten tekoälyjärjestelmiä käyttöönottavien kuntien on
 - Käytettävä järjestelmiä niiden käyttöohjeiden mukaisesti.
 - Annettava ihmisen suorittama valvonta tehtäväksi henkilöille, joilla on tarvittava pätevyys, koulutus, valtuudet ja tuki saatavilla.
 - Siltä osin kuin käyttöönottaja valvoo syöttötietoja, varmistettava, että ne ovat merkityksellisiä ja riittävän edustavia järjestelmän käyttötarkoituksen kannalta.
 - Ilmoitettava riskeistä ja vaaratilanteista tarjoajalle, jakelijalle ja asianomaiselle markkina- ja valvontaviranomaiselle.
 - Säilytettävä tietyin edellytyksin kyseisen järjestelmän automaattisesti tuottamat lokitiedot.
 - Rekisteröidyttävä, valittava järjestelmä ja rekisteröitävä sen käyttö EU:n tietokantaan.
 - Käytettävä asetuksen mukaisesti toimitettuja tietoja tietosuojalain mukaisessa vaikutustenarvioinnissa.
 - Ilmoitettava luonnollisille henkilöille, että heihin sovelletaan suuririskistä tekoälyjärjestelmää, jos käyttöönottaja tekee tai auttaa tekemään luonnollisiin henkilöihin liittyviä päätöksiä.
 - Tehtävä yhteistyötä asiaankuuluvien toimivaltaisten viranomaisten kanssa.
 - Laadittava perusoikeusvaikutusten arviointi (ks. seuraava dia).

Avoimuusvelvoitteet

- Tiettyjen tekoälyjärjestelmien tarjoajille ja käyttönottajille on asetettu avoimuusvelvoitteita.
- Tiedot on annettava asiaankuuluville luonnollisille henkilöille selkeällä ja selvästi erottuvalla tavalla viimeistään ensimmäisen vuorovaikutuksen tai altistumisen yhteydessä.
- Tietojen on oltava sovellettavien esteettömyysvaatimusten mukaisia.
- Komission eettisten ohjeiden mukaan avoimuudella sitä, että tekoälyjärjestelmiä kehitetään ja käytetään tavalla, joka mahdollistaa asianmukaisen jäljitettävyyden ja selitettävyyden, ja saa ihmiset tietoiseksi siitä, että he viestivät tai ovat vuorovaikutuksessa tekoälyjärjestelmän kanssa.
- Tekoälyjärjestelmän tarjoajan on
 - Ilmoitettava luonnolliselle henkilölle, että tämä on vuorovaikutuksessa tekoälyjärjestelmän kanssa, ellei tämä ole ilmeistä.
 - Merkittävä synteettistä ääni-, kuva-, video- tai tekstisisältöä tuottavien tekoälyjärjestelmien tuotokset koneellisesti luettavassa muodossa ja varmistettava, että ne voidaan tunnistaa keinotekoisesti tuotetuiksi tai manipuloiduiksi.
- Tekoälyjärjestelmän käyttönottajan on
 - Ilmoitettava, että sellaisen tekoälyjärjestelmän, joka tuottaa tai manipuloi syväväärännöksen muodostavaa kuva-, ääniä- tai videosisältöä (deepfake), että sisältö on keinotekoisesti tuotettu tai sitä on manipuloitu.
 - Ilmoitettava, että tekoälyjärjestelmän, joka tuottaa tai manipuloi tekstiä, jonka tarkoituksena on tiedottaa yleisölle yleistä etua koskevista asioista, että teksti on keinotekoisesti tuotettu tai sitä on manipuloitu.

Tekoälylukutaito

- Tekoälyjärjestelmien tarjoajien ja käyttöönottajien on varmistettava henkilöstönsä riittävä tekoälylukutaito.
- Tekoälylukutaidolla tarkoitetaan asetuksen mukaan osaamista, tietämystä ja ymmärrystä, joiden avulla tarjoajat, käyttöönottajat ja henkilöt, joihin vaikutukset kohdistuvat, voivat
 - Tietoon perustuen ottaa käyttöön tekoälyjärjestelmiä
 - Saada tietoa tekoälyn mahdollisuuksista ja riskeistä ja mahdollisista vahingoista, joita tekoäly voi aiheuttaa.
- Tekoälylukutaidon riittävyttä arvioitaessa on otettava huomioon
 - Henkilöstön tekninen tietämys, kokemus ja koulutus
 - Tekoälyjärjestelmän käyttöyhteys
 - Henkilöt tai henkilöryhmät, joihin tekoälyjärjestelmää on tarkoitus käyttää.
- Tekoälylukutaitoa koskeva 4 artikla on tavoitteellinen eikä säännöksen laiminlyöntiä tai rikkomista ole sanktioitu asetuksessa.
- Tekoälyjärjestelmän tarjoajan tai käyttöönottajan on kuitenkin huolehdittava henkilöstön riittävästä osaamisesta niin, että tarjoaja tai käyttöönottaja pystyy käytännössä toteuttamaan tekoälysäädöksessä ja muualla lainsäädännössä säädetyt velvoitteet ja vaatimukset.
 - Esimerkiksi suuririskisen tekoälyjärjestelmän käyttöönottajan on annettava järjestelmän valvonta henkilöille, joilla on siihen tarvittava pätevyys, koulutus ja tuki.
- OPH ja OKM valmistelevat parhaillaan tekoälysuosituksia. Tekoälysuositusten tavoitteena on kasvattaa tekoälyyn liittyvää ymmärrystä sekä edistää tekoälyn vastuullista ja turvallista käyttöä. Lisätietoa: [Tekoälysuositukset - OKM - Opetus- ja kulttuuriministeriö](#)

Jaana Jormanainen
Projektipäällikkö/erityisasiantuntija

Oona Ojajärvi
Juristi

Niina Erkkilä
Projektikoordinaattori

www.kuntaliitto.fi